

27-07-2012

TMU-studierejse til Canada og USA 2012 – Endelig afrapportering

Sagsnr.
2012-110236

Hermed fremlægges den endelige afrapportering fra Teknik- og Miljøudvalgets studietur til Canada og USA 29012.

Dokumentnr.
2012-588930

Afreporteringen blev drøftet på Teknik- og Miljøudvalgets møde den 10. september 2012 og efterfølgende tilføjet udvalgets bemærkninger.

Sagsbehandler
Jon Pape/Niels Tørsløv

Afreporteringen kan med fordel læses sammen med program for studieturen (bilag 2) og kompendiet med uddybende beskrivelser af programpunkterne (bilag 3).

Programmet for studieturen blev drøftet og godkendt af Teknik- og Miljøudvalget ved en temadrøftelse på udvalgets møde den 14. maj 2012.

1. Vancouver, 2. - 3. juli 2012

a. Tre Community Gardens: Nelson Park, Mole Hill Gardens og Davie Village

Mole Hill Community Housing Society er et byfornyelsesprojekt, hvor nogle af de sidste oprindelige 2-3 etagers træbygninger i bykernen er blevet istandsat. Der er en blanding af boligformer, både socialt byggeri til udlejning, almindelig udlejning og ejerboliger. 'Gyden' mellem Pendrell Street og Comox Street er delvis ombygget til en smal, slynget vej, og der er anlagt fælleshaver, både med pryddplanter og nytte- (spiselige) afgrøder. Indtrykket var frodigt og velholdt. Området stod i meget stor kontrast til de nyere etageboligtårne, som ellers præger bykernen.

På vejen sås flere grønne rabatter med blomster og buske (i stedet for almindelig plænegræs) med skilte, der forklarede, at de beplantede rabatter var en del af byens Green Streets Program. Projektet har kørt siden 1994 og handler om, at kommunen opfordrer og hjælper beboere og erhvervsvirksomheder med at opdyrke byens 'marginaljorder'. Kommunen betaler for plantning og stiller landskabsarkitektfaglig hjælp til rådighed. Det er frivillige, som så passer plantningerne.

Davie Village Community Garden (hjørnet af Davie og Burrard Streets) er anlagt på en tomt i bymidten. Der er lagt vægt på, at forbigående kan gå rundt i haven og opholde sig på bænke mm. Haven administreres af Vancouver Public Space Network, en græsrods-/ frivillig orga-

**Center for Park og
Natur**

Islands Brygge 37
Postboks 449
2300 København S

E-mail
jonpape@tmf.kk.dk

www.tmf.kk.dk

nisation, som arbejder for 'at bevare og fejre offentlige byrum som en nødvendig del af en levende, inkluderende by'. Organisationen er dannet i 2006, og haven er fra 2008. Grunden har tidligere huset en benzintank, og der har været en del diskussion om forurening, og om hvor vidt der overhovedet må plantes spiselige afgrøder i haven.

Pga. vejret blev besigtigelsen af Nelson Park aflyst.

b. *Granville Island*

Delegationen sejlede til Granville Island med små taxaagtige færger, der betjener hele havnen i Vancouver. Granville Island er et tidligere industriområde, som i 1980'erne blev omdannet til et besøgsområde med et stort madmarked, restauranter, butikker, kunsthåndværkere og nogle af de oprindelige industrier, bl.a. en cementfabrik. Øen udmærker sig, ud over den brogede brugersammensætning, ved at udnytte nærheden til vandet via pontoner, moler, husbåde mv.

Joost Bakker, som var en af de oprindelige arkitekter på projektet, viste rundt og sagde bl.a., at området efterhånden var lidt slidt, og måske trængte til at få en opgradering og et nyt 'tredje' liv. Der var en livlig drøftelse om antallet af p-pladser, som i planlæggernes øjne var nødvendige for at skabe tilstrækkeligt publikumsgrundlag for området. Ud over Joost Bakker viste Dale McClanaghan og Janet Flowers fra Granville Island Trust rundt på øen.

c. *Middag med danskere bosiddende i Vancouver*

Om aftenen spiste delegationen middag med en række danskere, der er bosiddende i Vancouver. Middagen havde fokus på, hvad København kan lære af Vancouver, og hvad Vancouver kan lære af København. Der blev drøftet mange temaer under middagen, herunder de meget høje ejendomspriser i Vancouver, lejligheder uden bopælspligt, nærheden til naturen, universitetets betydning for byen mv.

d. *Downtown East Side - Woodward's*

Woodwards er et gammelt stormagasin, der er en del af et samlet 'områdeløft' i Downtown East Side. Selve Woodward's er i dag et byggeri med blandede boligformer, både private og offentlige, samt erhvervsudlejning til private virksomheder og offentlige kontorer. Det var interessant, at der i Vancouver bruges en form for udviklingsaftale, der indebærer, at en udvikler kan aftale med kommunen at bygge højere, mod at der betales ca. 75 % af den øgede grundværdi til kommunen. Pengene bruges målrettet til 'amenities', altså forbedringer, der kommer kvarteret og

borgerne til gode, fx parker, træer, daginstitutioner, byrum osv. Omvisningen blev forestået af Kira Gerwing fra Downtown Eastside Group.

e. *Oplæg om Vancouver Food Policy*

Ved projektleder Wendy Mendes. I 2003 vedtog byen en politik om et lige og bæredygtigt madsystem. I 2007 blev en 'Food Charter' vedtaget. I dag er der 1½ årsværk ansat til at varetage arbejdet med madpolitikken.

Byens styre ser sig selv som en vigtig del af arbejdet med at ændre, hvordan den lokale fødevarerforsyning foregår. Det nye er, at 'bygartnere' = urban farmers med et kommercielt fokus har vundet indpas.

Lokale fødevarermarkeder er vigtige. I dag er der 103 registrerede fødevarermarkeder på sådanne markeder.

Der er 5 mål for indsatsen:

- 1) At støtte fødevarerlige nabolag med infrastruktur mm.
- 2) At bemægtige beboerne. Her er inklusion og netværk vigtige.
- 3) Sunde, lighedsskabende og billige fødevarermarkeder.
- 4) At støtte en grøn økonomi, jobs.
- 5) At fremme sagen gennem dialog med den offentlige sektor, partnere osv.

f. *Rundvisning i SOLEfood Urban Farms nyeste bylandbrug*

Seann Dory, der er co-director i SOLEfood Urban Farm, viste rundt i SOLEfoods nyeste bylandbrug, der var etableret på en parkeringsplads, anlagt ved en af Vancouvers store sportsarenaer. Landbruget var anlagt på europaller således, at det hurtigt kunne fjernes igen, og fungerede pt. på en 3-årig lejeaftale. Seann Dory fortalte under omvisningen om landbrugets inddragelse af "svage borgere" i driften samt vigtigheden af at sælge et godt produkt, der gavnet Vancouver såvel klimamæssigt, som socialt.

g. *Save on Meats*

En social virksomhed, som beskæftiger udsatte grupper og giver dem færdigheder inden for fødevarerbranchen. En meget engageret ejer, Mark Brand, som bl.a. sagde, at entreprenørship var vigtigst - det handlede først om at gøre virksomheden økonomisk bæredygtigt, derefter kunne man indarbejde det sociale ansvar. Andre vigtige konklusioner var: Tag risikoen, og arbejd tæt sammen med lokalsamfundet, og giv noget tilbage til det lokalsamfund, virksomheden er en del af.

h. *Besøg på Vancouver City Hall*

Oplæg om byudvikling og Vancouver Greenest City 2020 ved Dave Ramsle, Senior Sustainability Programs Manager, City of Vancouver.

Greater Van består af 22 kommuner og har en befolkning på ca. 2,5 mio. Selve City of Van har ca. 600.000 indbyggere. Byen er begrænset rent geografisk - bjerge, stillehavet, USA- grænse. Et motorvejsbyggeri i 1974 gav meget store protester og kick-startede indsatsen med at fortætte byen.

Borgmesteren fremlagde i februar 2009 en grøn handlingsplan for Vancouver – ”Greenest City Action Plan”- med 10 mål. Planen lægger op til, at der skal skabes dobbelt så mange grønne jobs, og dobbelt så mange firmaer, som aktivt arbejder med grønnere produktion. Grønne jobs, som handler om lokal mad, har i Vancouver høj prioritet.

Tillige skal grønne bygninger belønnes med reduktion i gebyrer for at spare energi, byen garanterer i den forbindelse for lån til energirenovering.

Et andet væsentligt element, der blev berørt under oplægget, var, at der netop nu arbejdes med en langsigtet transportstrategi ”Transportation 2040” med målsætning om, at mindst 2/3 af mobilitet skal baseres på kollektiv trafik, cykling og fodgængere. (København har i ”grøn Mobilitet” til sammenligning 75 % mål på samme tema). Samtlige temaer i Greenest City Action Plan er indsat herunder:

1. Grøn økonomi.
2. Lederskab omkring klima: CO2 skal reduceres med 33 % inden 2020.
3. Grønne bygninger.
4. Grøn transport.
5. Zero affald.
6. Adgang til naturen.
7. Et lettere fodaftryk.
8. Rent vand.
9. Ren luft.
10. Lokal fødevarerforsyning.

<http://vancouver.ca/files/cov/Greenest-city-action-plan.pdf>

i. Guidet gåtur i South East False Creek

Dave Ramsle deltog efter oplægget i en guidet gåtur for delegationen i South East False Creek. På vejen så delegationen et lokalt varmekværk, baseret på genindvinding af varme fra hovedkloaker.

I South East False Creek så delegationen bl.a. en park med vandløb/sø, som fungerede sideløbende som skybrudsanlæg.

Som en meget stor del af Vancouvers seneste byudviklingsprojekter er der anlagt et grønt bånd langs havnen mellem vandet og bebyggelsen. I båndet er lagt opholdsarealer og en gennemgående cykel- og gangforbindelse.

Trafik i Vancouver i øvrigt

En stor del af byens energi hentes fra vandkraft og forsyner de indre bydele med et vidtstrakt net af trolleybusser.

Små "havnebusser" sejler i rutefart på indsøen False Creek og en pendel-færge betjener en vigtig forbindelse mellem Vancouver og North Vancouver (Lonsdale). Cykelandelen er ca. 7-8 % og dermed blandt de højeste i nordamerikanske byer. Et nyt bycykel-system introduceres i efteråret 2012.

Stort set alle taxaer er hybridtyper (Prius).

2. Seattle, 4. - 5. juli 2012

a. Seattle Public Utilities: Storm Water Management

Oplæg om Storm Water Management i Seattle ved J. Paul Blake, Bruce Bachen, director for Drainage and Wastewater Quality Division, SPU, og Pam Emerson, Green Infrastructure Planner, SPU.

Målet med Storm Water Management i Seattle er primært at forbedre miljøtilstanden i Puget Sound og vandløbene i byen. Indikatoren var, om den vilde laks igen kunne forme sig. Som i København har det meste af byen et enstrengt kloaksystem. Ved store regnskyl kommer der overløb af regn-blandet kloakvand til floder og andre vandområder. Dette har siden 1950'erne medført en stor miljømæssig forringelse af vandområderne, og den vilde laks er blevet en truet art i området. Det er interessant, at klimaforandringerne ikke nævnes som en væsentlig udfordring. Den løsning, som man i høj grad har arbejdet med gennem de seneste 10 år, er, at fjerne så meget regnvand fra kloaksystemet som muligt. Det gøres ved at efterligne skovens evne til at håndtere regnvand gennem nedsivning og fordampning. Kun ca. 1 % af det regnvand, der rammer en skov, strømmer af. I en normal by med mange belagte arealer, er det tilsvarende tal 30-40 %. Nogle af de elementer, som anvendes i Seattle, er 'Rain Gardens', underjordiske cisterner/faskiner, 'Bio Swales', grønne tage og permeable belægnings. Ordet 'swale' er et gammelt engelsk ord for en fugtig, bevokset fordybning i landskabet. Ordet skulle komme fra olddansk og have samme rod som ordet sval

(kølig, skyggefuld). Det var desuden et vigtigt mål at plante træer for at genskabe 'tree canopy', både for at øge fordampning, og for at nedsætte sommertemperaturer.

b. Rundtur til Storm Water Management projekter

Efter ovenstående oplæg, blev delegationen kørt rundt til besøg på 'Highpoint Mixed Income Housing', en tæt/lav bebyggelse, hvor man gennem målettet byfornyelse har skabt boliger med forskellige ejerformer, både socialt boligbyggeri, ejerboliger osv. De grønne områder er anlagt, så de tager imod stort set alt regnvand, som nedsives på stedet. De fleste vejrabatter er anlagt som 'Bio Swales', beplantede grøfter, som tager imod regnvand fra veje til nedsivning. Der anvendes ikke salt til glatførebekæmpelse (det sner uhyre sjældent). Delegationen besøgte desuden Thornton Creek Water Quality Channel, et anlagt vådområde i en lidt mere tætbebygget bydel, som modtog regnvand fra området, sørgede for at rense det og nedsive det, inden det kom videre til et naturligt vandløb. Her var der gjort meget ud af plantevalget for at fremme en naturlig vandrensning, samt for at skabe en naturlig balance og dermed minimere driften.

Delegationen så desuden eksempler på porøs betonbaseret vejbelægning til nedsivning af regnvand.

c. Frokost på Portage Bay Café med byrådsmedlem Richard Conlin og Lyle Bricknell, Principal Urban Designer, og efterfølgende guidet gåtur i South Lake Union og Downtown

Delegationen så bl.a. flere storbyhaver, hvor tomter i byudviklingsområdet var taget i brug af frivillige. Delegationen så også flere eksempler på håndtering af tagvand og regnvand, som blev ledt hen til beplantede grønne vejrabatter til nedsivning, samt arbejde med at anlægge mere levende fortove, der på den ene side gav plads til nedsivning, og på den anden side via bugtede forløb gav brugere en mere interessant gåtur.

d. 4. juli barbecue med ScanDesign Foundation

I anledning af 4. juli var delegationen blevet inviteret til traditionel 4. juli grillaften sammen med ledelsen af ScanDesign Foundation, den danske konsul i Seattle mv. ScanDesign Foundation er en fond stiftet af et dansk ægtepar, der drev en møbelfabrik i Seattle. Fonden arrangerer udvekslingsophold for danske studerende på Washington State University og amerikanske studerende på danske universiteter. Ligesom de støtter udvekslingsprogrammer for blandt andet byplanlæggere, trafikplanlæggere mv.

e. *Seattle Central Library*

Præsentation af byggeriet ved sagsarkitekten Robert Zimmer. Den markante bygning er tegnet af Rem Koolhaas og indviet i 2005. Konceptet er en sammenhængende kæde af reoler, formet som opadgående spiral. Arbejdsmetoden lagde vægt på en analytisk tilgang til funktionalitet og formgivning. Der er særligt arbejdet innovativt med belysning, reoldesign, akustiske ”skyer”, markant farvesætning og glastype til facadeglas.

Der blev afholdt folkeafstemning om projektet inden opførelse.

Hovedbiblioteket har 26 filialer. Samlet investering 256 mio. \$. Hovedbiblioteket var budgetteret til 96 mio. og endte med at koste 110 mio. Kodeord: Flexibilitet, plads til udvikling, meget andet end bøger. 5 bygninger i ét. 300 computere, hvor bibliotekskort giver 1,5 timers brug, frit og gratis, bruges bl.a. af hjemløse. Børnebibliotek 6 gange større end før. Læserum samlet i ét stort lokale, bruges også til offentlige events og arrangementer.

Bygningen har LEED Silver.

<http://www.arcspace.com/architects/koolhaas/Seattle/>

f. *The Bill and Melinda Gates Foundation*

Omvisningen i The Bill and Melinda Gates Foundation begyndte med et kort oplæg om fondens transportpolitik, der honorerer alle medarbejdere med 5 dollar pr. dag, de ikke kører alene til arbejde i bil. Det vil sige, man belønnes for samtransport, benyttelse af offentlig transport, eller cykling og gang til jobbet. Selve fondens hovedsæde er en Platinum LEED-bygning. Der var omfattende brug af solceller, vandgenbrug osv. Meget genkendeligt ”skandinavisk” kølig og funktionel arkitektur.

Som det ofte er tilfældet i nordamerikanske byer, kombineres byggetilladelse med aftaler om investeringer i byen. I dette tilfælde fik Gates Foundation overladt grunden mod etablering af større P-hus.

<http://www.gatesfoundation.org/500-Fifth/Pages/campus-design-principles.aspx>

g. *Det bæredygtige byggeri Bullitt Center*

Ambitionen er at skabe den mest bæredygtige kontorbygning i verden. Bygningen skal leve op til ’Living building’ standarden, der er en amerikansk standard for bæredygtigt byggeri. I modsætning til LEED, - der pt. er den mest udbredte bæredygtighedsstandard - kræver ’living building’ standarden performance dokumentation i et år. LEED handler udelukkende om intensio-ner og planer.

Muldtoiletter, netto ingen forbrug af vand eller el. Elforsyning er kombineret solenergi og jordvarme. Der er indbygget avanceret vandfiltreringssystem. Trækonstruktion på de øverste etager, store dimensioner på træet er brandhæmmende. Ingen PVC og ingen phtalater i byggematerialer.

Trafik i øvrigt

Monorail systemet, der blev bygget til Verdensudstillingen i 1962, kører fortsat mellem Westlake Center og Downtown. Meget indvendig rummelig højbane.

Seattle er ligesom Vancouver en by, der har ambitioner om at øge cykelandelene markant med separat cykelinfrastruktur og et omfattende investeringsprogram. Niveaue er dog ikke helt så veludviklet som i Vancouver og Portland.

Langs med havnefronten dominerer den 2-etagers Alaskan Way Viaduct, der blev voldsomt beskadiget ved jordskælv i 2001. Der er nu omsider taget beslutning om at nedgrave/overdække den, samt et reetablere forbindelser mellem downtown og havnefronten.

3. Portland 6. - 8. juli 2012

I Portland blev delegationen bistået af "First Stop Portland", der er en afdeling under Portland State University, der modtager og planlægger studieture for politiske beslutningstagere (se særligt program- bilag 5).

a. Metro Planning and Development (sammenslutning af kommuner og amter i Storportland): Byudvikling i Portland: Urban Growth Boundaries and Intelligent Transportation Systems

Oplæg ved Metro Planning and development director Robin McArthur, Principal Transportation Planner Deena Platman, og Commissioner Carlotta Collette Metro elected Delegation fik bl.a. udleveret Guideline-hæfterne: 'Green Streets', 'Creating Livable Streets' og 'Trees for Green Streets'.

Metro Portland er regional myndighed med direkte valg, dækker 1,4 mio indbyggere i 25 byer.

Metro håndterer arealplanlægning, naturbeskyttelse, affaldsplanlægning og transportplanlægning.

Byudvikling styres langs og i kollektiv transportkorridorer (Transit Oriented Developments), herunder også byfortæt-

ning og stationsnærhedsprincip: ”Growing up – not out”, hvilket også betyder, at bygherre får lov til at bygge flere etager på deres byggerier, hvis de bidrager til udviklingen af kollektiv trafik i byggeriets nærområde.

Der er målsætning om en 20 % reduktion af energiforbrug på transport – udover de effekter, som teknologiudviklingen giver. Der arbejdes med faste typologier for vejtyper, kapacitet og volumen. Som i flere amerikanske byer introduceres nye Street Car systemer (spurvogne) og enkelte højklassede Light Rails i eget tracé. Fra statslig side giver den siddende Transport Commisioner medfinansiering til Street Cars (men ikke til Light Rails).

Metro Portland driver desuden regionale programmer på e-mobilitet og real time transportinformationer med fokus på kollektiv trafik.

Man har i Portland haft stor succes med ITS systemer og koordinering af lyssignaler til primært bedre flow, men også markante effekter på mindre energiforbrug og CO2 udledning. Metro Portland er involveret i projekter med tilrettelæggelse og træning af transportvaner på virksomheder i CO2 gunstig retning. Herunder brug af travel-cards og incitamenter til at begrænse omfanget af parkeringsplads.

b. *Besøg på Portland Rådhus*

Delegationen mødtes med en række valgte byrådsmedlemmer samt lederne af Portlands trafikforvaltning, det internationale kontor og parkforvaltningen. Temaerne for mødet på Rådhuset var fokus på klimaet, Portlands attraktivitet i forhold til andre byer på den amerikanske vestkyst, tiltrækningen af arbejdspladser, herunder grønne erhverv og fokus på udviklingen af en grøn by med effektive transportsystemer.

c. *Portland Farmer's Market*

”Walk and talk” med Rosemarie Cordello, lederen af markedet, der holdt til i en park midt i byen. Der blev lagt vægt på lokale producenter, med meget stor succes for markedet. Over 250 leverandører sælger for næsten 6 mio. \$ årligt. 8 markeder turnerer rundt i byområdet med fast stab på 12 medarbejdere. Der lægges 5 % omsætningsafgift til byen (i princippet som ”særråden over vej”).

d. *EcoDistricts*

Oplæg om byudviklingsværktøjet EcoDistricts ved executive director Rob Bennett fra POSI, Portland Sustainability Institute, der er en del af Portland State Uni-

versity. Ecodistricts er et forsøg på at løse byens bæredygtighedsudfordringer på kvarter-niveau, i stedet for på bygningsniveau. Universitetet er kraftigt involveret, ikke mindst i udviklingen af deres egne arealer i downtown Portland.

e. *South Waterfront*

Ny bebyggelse præget af ældreboliger og hospital, sammenknyttet af en svævebane, der løser kvarterets største udfordring, der er en høj skrænt, der afskærer den nye bydel fra hurtig kontakt til den eksisterende by. Bydelen betjenes til downtown af nyt Light Rail system i eget tracé. Bebyggelsen rummer mange konkrete eksempler på stormwater treatment integreret i haveanlæg og friarealer. Der blev bemærket et veldesignet kildesorteringsmodul til gademiljø.

f. *Pearl District*

Der er bl.a. etableret flere 'lommeparker' som led i det, der svarer til de københavnske udviklingsaftaler. Udviklere har fået lov til fx en højere udnyttelsesgrad mod, at der blev afsat arealer til offentlige parker, som er anlagt af og som drives af kommunen. Lommeparkerne havde flere steder interessante aktiviteter, såsom en fordybning, der kunne anvendes som soppebassin, når vejret var til det, men samtidigt hurtigt kunne tømmes for vand, når der ikke var behov for det. En anden park var anlagt som en fordybning i bykernen med et vådområde forbundet med broer. Endeligt tiltrak Pearl Districts træfortove sig en del opmærksomhed.

g. *BBQ hos Chris and Steve Durrant*

På delegationens anden aften i Portland var der arrangeret barbecue med fokus på cykling hos landskabsarkitekt Chris Durrant og cykelplanlægger Steve Durrant. Til grillaftenen var der inviteret en række politikere, byplanlæggere, journalister mv., der alle havde en særlig interesse for cykling, der var aftenens overordnede tema.

h. *Storm Water Management - Tabor to the River*

Ekskursion ved Anne Nelson, outreach coordinator ved Willamette Watershed Management Program og Amy Chomowicz, Ecoroof program administrator.

Portland har de fleste steder et enstrenget kloaksystem og mange overløb til floder, som er / har været kraftigt forurenede (parallelt med situationen i Seattle, og i øvrigt også i København). Derfor arbejdes der med en lang række tiltag, som kan afkoble regnvand fra kloakkerne - både nedsiv-

ning og forsinkelse. Herudover arbejdes der på tekniske forbedringer og udvidelser af kloakkerne, hvor det er nødvendigt, men erfaringer viser, at de grønne tiltag er billigere og lige så effektive. Kodeord er Ecoroofs (grønne tage), Bio Swales, Naturescaping, Green Streets mm. Delegationen gik en tur rundt i kvarteret Mt. Tabor, hvor en lang række projekter var realiseret eller under realisering. Projekterne realiseres i partnerskaber mellem kommunen, de lokale borgere og erhvervsfolk under kampagnen "help the river", hvor private kan få deres "regnhaver" certificeret. Bl.a. så delegationen et shoppingcenter, hvor der var etableret et projekt med nedsivning af regnvand fra parkeringsplads og tage. Idéen var at synliggøre løsninger på et sted, hvor borgerne dagligt færdes, med henblik på at udbrede dem til hele kvarteret.

i. Cykeltur rundt i Portland

Portland regnes for USAs mest udviklede cykelby med en forholdsvis lang tradition og et veludviklet rutenet med mange separerede løsninger. Cykelandelen opgives til ca. 10 % (36 % i København).

Konsulenter fra Alta Planning og det lokale cyklistforbund guidede turen gennem by og forstad. Særlige oplevelser var passager af dobbeltdækker bro over floden, den flydende cykelsti bygget på pontoner, advarselsskilte mod fald i sporvognsskinner samt talrige eksempler på krydsløsninger og lokal trafikdæmpning. God cykelfaglig videndeling undervejs.

Trafik i øvrigt

Portland har i downtown etableret en særlig "electric avenue" med ladestationer til alle el-bil koncepter og fri parkering.

4. Velocity Global, Vancouver, 26. -29. juni 2012

I tilknytning til studieturen deltog en række medlemmer af Teknik- og Miljøudvalget i Velocity global konferencen i Vancouver.

VeloCity er en cykelkonference med ca. 800 deltagere, der indeholder et bredt spænd af politiske key-notes samt faglige præsentationer fra hele verden. Københavns Kommune deltog med keynote v/Lise Thorsen på vegne af borgmesteren, præsentationer af Cykelsuperstierne, "Flow projektet" samt keynote v/Niels Tørsløv på resultaterne af OECD's arbejdsgruppe om cyklers sikkerhed. "Danish Cycling Embassy" tiltrak sig god opmærksomhed.

Alle præsentationer kan findes på www.velo-city2012.com
klik på "download presentations" og benyt password:
"veloyvr2012"

I konferenceprogrammet var indlagt cykelmuligheder i byen samt "bike-parade". Vancouver er efter nordamerikanske forhold nået ret langt med at etablere sammenhængende cykel-rutenet og har netop etableret de første fysisk separerede cykelstier i gadenettet med nyt design koncept. Som i de fleste nordamerikanske byer benyttes grøn signaturfarve på cykelinfrastruktur. Plantecontainere med græsser og andre robuste plantetyper bruges flittigt som afgrænsning mod biltrafikken.

Ved et særligt arrangement blev en mindre gruppe præsenteret for Vancouvers "waterfront" byudvikling langs havnearealer (False Creek) og den olympiske by v/ tidligere byplanchef Brent Toderian. Der var her særlig opmærksomhed på de grønne arealers formidling af overgang mellem bebyggelse og vandarealer, herunder også brug af naturpræget vegetation.

Særlige opmærksomhedspunkter på baggrund af udvalgets drøftelse

Under Teknik- og Miljøudvalgets drøftelse af afrapporteringen lagde udvalgsmedlemmer særlige vægt på nedenstående programpunkter, der havde bidraget med ny interessant viden, der med fordel kan anvendes i deres arbejde som medlemmer af Teknik- og Miljøudvalget.

- Seattle og Portlands fokus på klimatilpasning og regnvandshåndtering, herunder adskillelse af regnvand og kloaker, gennemtrængelige asfalterflader, regnvandshaver, grøfter og kanaler.
- Vancouvers arbejde med begrønning af byrummet i form af "guerilla gardening", mange storbyhaver, urban farming herunder midlertidigheden via anvendelse med europaller.
- Vancouvers arbejde med havneudvikling og udnyttelse af nærheden til vandet omkring byen. Sikringen af adgangen for byens borgere via grønne parker og "bånd", samt konkret fysisk adgang til vandet via trædæk, trapper, moler, strande mv.
- Seattle og Portlands arbejde med mobilitet i form af kørebaner til biler med samkørsel, anvendelse af sporvogne til at fremme byudvikling, arbejdet med at udbrede cykling i byerne, cykler, monorails mv.
- Endeligt kunne der hentes inspiration i arbejdet med blandet byudvikling, det intensive arbejde med private bygherrer og innovative udbygningsaftaler.